

ՏՐԱԿՏ

ՈՐԱԳԻՐ

Դատարարական Դատախոսական և Զեկարարական

ԵՐԿՐՈՒՄ՝ ՏԵՐԻ՝ ԹԻՒ՝ 78՝

ՕՍԻՒՌԻՆԻ

ՈՒՐԻՆԻՍ 20 ՄԱՐՏ 1842

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

10 Մարտ :

Անցած հինգշաբթի հինգ մեծ տեղում թեանց գեպանները յայտարարութիւնով մը խնդրեցին արքունական Գլխին՝ որ Լսորեստանի կատարեալ խաղաղութեանը համար պէտք եղած միջոցները բանեցնեն . ուստի ի . Գլխին՝ աս բանիս վրայով ապահովութիւն տալէն ետեւ յիշեալ դեպքներէն լինի . որոշեց որ Սէլիմ պէյը Լսորեստան երկայն , ուր տեղ Սէրասկէր փաշային միաբանութեամբ անաչառ քննութիւն մը ընէ տեղում թեան Գործաւ կաշնքուն ընթացքին վրայով , և հոգ տանի ժողովրդոց հանգստութիւնը ապահովելու :

Գաղղիացոց գեպանը Ս . Պուրգընէյ անցած իրեքշաբթի երկար խորհուրդ մը ըրաւ Սարիմ է . Ֆէնտիին հետ . կըկարծուի որ աս խորհուրդը զխաղաղութեան Լսորեստանի և հունաստանի գործքերուն համար էր :

— Լսորեստանի հրամանով Լըշաբիդադուր կըլլէ զինեւուն ընդհանուր կառավարութիւնը Լսորին Բարձրութիւն թափառ փաշային յանձնընկալ . ի . Գլխին աս կողմէն կառավարիչներ կարգեց , որոնք ամմեն ալ թափառ փաշային իշխանութեանը տակ պիտի ըլլան :

— Կըսել թէ Ռուսներ ծովապետը՝ որ Լապէր

փաշա կանուանի , (ամանեան Փրէկաթով մը Լոնտրա պիտի երթայ՝ Լորին Սեհափառութեանը կողմանէ նշաններ տանելու համար ան զորապետներուն և զինուորներուն՝ որոնք Լսորեստանի վերջին պատերազմին մէջ գտնուեցան :

— Ինչպէս որ ծանուցած ենք , պաշտօնատարներուն ամսականները պակսեցնելու կանոնը՝ ի գործ դրվեցաւ մուհարրէմի սկիզբէն :

— Տիւրքի փաշան՝ խիտապէստիկարի (Պուրտայ) սանձախին կառավարիչ անուանելով , պատրաստութիւն կըտեսնայ իր տեղը երթալու :

— Ս . Շէնյուրը կառք շինող վարպետը մէկ փառաւոր կառք մը շինեց Լըքային համար . որ իր նոր ձեւին գեղեցկութիւնէն ի դատ՝ անանկ մէկ վարպետութեամբ մը շինուած է որ սաստիկ աւրագութեամբ քալած ատենը կառավարը (արապաճին) կրնայ կայնեցունել անիկա շուտով և աւանց վտանգի :

— Սուստաֆա Էֆէնտին , զահրէ միտիտի , իր ծախքով Էրապիայի կողմը՝ նաև մը շինել կուտայ՝ որն որ Լորին Սեհափառութեանը պիտի նուիրէ :

ԼՍՈՐԵՍՏԱՆ

Լսուողովը Լսորեստանէն առած լուրերնիս շատ հաճելի չեն . Տիւրքներուն և Սարնիններուն մէջ եղած վէճերը զեւ կատարեւապէս չեն

ըլլայ մի ինչուան իր մահը՝ . 3,557,885 հոգի քուէ տըւին , որոնցմէ 3,369,259 անձինք հաւանութիւն կուտային : Ուստի 2 օգոստոսի 1802 , ծերակուտին ատենը հրատարակեց ինչ որ ժողովուրդը կըցանկար , ու ընտրութեամբ միապետութիւնը հաստատուեցաւ :

Լսոյց երկու օր անցնելէն ետքը օրինադրութիւնը փոխուեցաւ . ընտրութեան հիմը և կանոնը ընտրելու եղաւ . ուրիշ հիւպատոսներ և ընտրողութիւն ընտրելու ալ երեցան Գաղղիայի մէջ : () Ենթդիր ժողովոյն անգամներուն թիւը երկու հարիւր յիսունընթ հոգիի իջաւ . գատաւորներունը՝ հարիւր հոգիի . վերջապէս ինքնիշխանութիւնը դրօշակ բացի աներկիւղ առաջ երթալու վրայ էր : Լսոյց իր պատիժն ալ հետը կըտանէր . ինչու որ Գաղղիայի նախկին թագաւորական պահանջները սկսիւր էին վախ տալ : Դատ դժուարին էր միապետական իշխանութիւն ուղղելու համար զգաղղիացիները՝ առանց միտքերին ձգելու ինչ որ անոնք իրենց իրաւունք կանուանէին . . . :

Պոնափաթ կը խոստանար թագաւորին մեծ գումար մը ստակ և շատ կալուածքներ տալու (Լուի փր թագաւորին) թէ որնա հրաժարի Գաղղիայի թագաւորութեանը վրայ ունեցած իրաւունքն : Լսոյց Լուի փր ասանկ պատասխանեց անոր . « Լս չեմ շփոթել Ս . Պոնափաթ թէ իր նախորդներուն հետ . շատ համարձեք ունիմ անոր քաջութեանը ու զինեւորական յաջողութեանը վրայ , ու շնորհակալ եմ անոր կառավարութեան քանի մը գործքերէն . բայց կը խաբէիմ թէ որ կըկարծէ որ պիտի պարտաւորէ զիս իմ իրաւունքներէս հրաժարելու . մանաւանդ թէ ինքը հաստատուել էր իմ իրաւունքս՝ թէ որ անոնց վրայ վէճ մը ըլլարնէ , իր հիմակվան բռնած ծամբայովը :

զազրիւր : Պերութի նոր կառավարիչը հասեր է հոն Կոստանդնուպոլիսէն , և Սէլիմ փաշան ծամբայ ելեր է Սարաշ երթալու՝ ուր տեղի կառավարիչ անուանեալ է :

Հոս տեղ կըհրատարակենք՝ Պերութէն փետրվար 20 և 24 թիւով զրկած երկու մասնաւոր նամակի համառօտ բովանդակութիւնը :

« Լսորեստանի ապահովութեանը և խաղաղութեանը համար ինչ որ պէտք էր նէ ի գործ դրաւ Լըգղիայի տեղութիւնը . բայց աս օրվան օրս աս գաւառին ժողովուրդը երախտագիտութիւն չի ցուցներ անոր թէ իր ջանքերուն և թէ իր բարեբար կամացը համար . մանաւանդ քանի մը կառավարիչներ , չենք գիտեր որուն զրգուհամբը , ջանք կընեն անգղիացոց զէմ անհաճոյ բաներ ընելու : () օտ օրերս անգղիացի աստիճանաւոր զինուոր մը նախատինք կրեց ժողովուրդէն , և զեւ աս բանին հատուցում մը չեղաւ : Եւ ինուորները յարձակեցան անգղիացոց նաւակի մը վրայ և անոնցմէ մէկը վերադարձեցին . Գամակուսի մէջ ալ անգղիական սուրհանգակին գործակալը նեղութիւն կրեց ժողովուրդէն . այսու ամենայնիւ չենք երկբայի որ ի . Գլխին անանկ մէկ կերպով մը պիտի արգիլէ ասանկ բաները՝ որ բնաւ ուրիշ անգամ ալ չի պատահին :

« Լսոյց փաշան միշտ հէր — Լը — Լսոյց մէջ կըլինայ 4 հազար հոգիով . սակայն ասկէց Էվլի զօրք պէտք է իրեն որ աղէկ զէմ դեն չէլիս Լա

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆԵՐ

ՆԵՐՄԵՆՈՍ ՊԵՏԱՌԻՍՏԻՆ

Կափուլէն Պոնափաթի :

Լնոր ծնունդը , աշխարհակալութիւնը , ձախորդութիւնը ու մահը :

(շարունակութիւն :)

Պոնափաթ օրէ օր զօրանալու վրայ էր , ու իր յօժարութիւնը՝ միապետական իշխանութիւնը հաստատելու համար , հետը հետէ յայտնի կըլլար : Լս միջոցիս « Լէփօն տօնէօր » ըսած ասպետութեան կարգը հաստատուեցաւ , որուն համար մեծամեծ վիճաւորներ ըլլին խորհրդարանին մէջ , ու այս բառերը ստեղծ կըլլէր , « հիւպատոսական թագաւորութիւն , ասպետութեան կարգ » . զրեթէ հոն գտնուողներուն մեծ մասը տաքցած էր աս բանիս վրայ , ու բարի քաղաքացիներուն ջանքը բաւական չէր որ ասոնց աղմուկը դադրեցնէ : Լսորը հարցընեցաւ հասարակութեան , թէ « Պոնափաթ հիւպատոս պիտի

ընէ) թէ որնա հրաժարի Գաղղիայի թագաւորութեանը վրայ ունեցած իրաւունքն : Լսոյց Լուի փր ասանկ պատասխանեց անոր . « Լս չեմ շփոթել Ս . Պոնափաթ թէ իր նախորդներուն հետ . շատ համարձեք ունիմ անոր քաջութեանը ու զինեւորական յաջողութեանը վրայ , ու շնորհակալ եմ անոր կառավարութեան քանի մը գործքերէն . բայց կը խաբէիմ թէ որ կըկարծէ որ պիտի պարտաւորէ զիս իմ իրաւունքներէս հրաժարելու . մանաւանդ թէ ինքը հաստատուել էր իմ իրաւունքս՝ թէ որ անոնց վրայ վէճ մը ըլլարնէ , իր հիմակվան բռնած ծամբայովը :

Լսոյց Լուի փր ասանկ պատասխանեց անոր . « Լս չեմ շփոթել Ս . Պոնափաթ թէ իր նախորդներուն հետ . շատ համարձեք ունիմ անոր քաջութեանը ու զինեւորական յաջողութեանը վրայ , ու շնորհակալ եմ անոր կառավարութեան քանի մը գործքերէն . բայց կը խաբէիմ թէ որ կըկարծէ որ պիտի պարտաւորէ զիս իմ իրաւունքներէս հրաժարելու . մանաւանդ թէ ինքը հաստատուել էր իմ իրաւունքս՝ թէ որ անոնց վրայ վէճ մը ըլլարնէ , իր հիմակվան բռնած ծամբայովը :

Ֆիզիկն՝ որ շատ զօրաւոր և խռովութիւն հանող
գլխաւորներէն մեկն է :

« Իզգէթ փաշան որ Պէրուլթի կառավարիչ է
զաւ, նախ Վասմասկոս գնաց ուր որ Սէրասկէր փա-
շան կըզոնըրի ու ետքը հոս եկաւ իր պաշտօնը վա-
րելու : Սէրիմ փաշան Մարաշ խրկընցաւ . և
Սէրասկէր փաշան ալ շուտով հոս պիտի գայ կոս-
տանդնուպօլիս երթալու համար :

« Յունաց տէրութեան Մորիստանէն ծախու
աւանել տըւած ձիերը , ասօր մեկնեցան Մէնք
երթալու նոյն կառավարութեան կողմանէ խրկըւած
նաւով :

« Այժմ նաւահանգստին մէջ կայ անգղիական
Փոէկաթ մը , պուր մը և շոգենաւ մը . 2 պուր
գաղղիացոյ . օսմանեան Փոէկաթ մը և յունական
պուր մը :

ԳԼԳՂԻՒ

Փարէզ , 23 փետրուար :

Տասնհինգ օրէ ի վեր տէփիւթներու օրինա-
գրական գործաւնութիւնները գլխովին պարապ ե-
լան : Այժմ ամմէն տեղ աս խօսքը կըլլայ թէ նա-
ւերը նայվելու կանոնին վրայով եղած դաշինքը
պատճառ պիտի ըլլայ տէրութեանց մէջ նոր գրծ-
տութիւն մը հանելու : Մ . Կիզօն արտաքին գոր-
ծոց պաշտօնատարը՝ աս դաշինքին հաստատութեա-
նը հաւանութիւն չի տալով , բաւական անմիաբա-
նութիւն ծագեցաւ Մեղլիայի և Վաղղիայի տէ-
րութեանց մէջ : Բայց յիշեալ պաշտօնատարը
պարտաւորեցաւ խօսք տալ իրեն ամիսէն ետքը
դաշինքը ստորագրելու . որովհետեւ ժողովուրդը չու-
ղէր աս դաշնագրութիւնը . և իր պաշտօնէն կը-
ղկընէր նա թէ որ շուտով ստորագրելու հաւանու-
թիւն տար :

Շատ կըվախցըր թէ նաւերը նայվելու կանոնին
վէճը թէ շուտ և թէ ուշ թշնամութիւն մը չի
պատճառէ Վաղղիայի և Մեղլիայի մէջ , քանզի
Մ . Կիզօն բնաւ չի պիտի համարձակի աս դաշինքը
ընդունելու :

Մեղլիացիք պատերազմ կուզեն , ըսաւ Առաջ գեապա-
նին կողմը դառնալով , բայց թէ որ անոնք առաջինը ըլ-
լան սուր քաշելու՝ ես ալ վերջինը ըլլալու եմ սուրս
պատկանը (խըն) գնելու : Մտնք բանի տեղ չեն գընըր
դաշինքները . որոնք պէտք է որ ասկէց ետքը սե . քօղով
ծածկըին : Եւ որ կուզէք պատերազմի պատրաստուիլ՝ ես
ալ կըպատրաստուիմ . թէ որ կուզէք ծեծկընիլ՝ ես ալ
կըծեծկընիմ : Կարելի է որ դուք գաղղիացիները մեղքը-
նէք , բայց ամենեւին չէք կրնար վախցընել զանոնք : Սոյն
անոնց որ դաշինքները բանի տեղ չեն գընըր . աս բանիս
համար պարտական պիտի մնան բոլոր Վարպայի առջև :

Շատ չի քըշեց աս երկու տէրութիւնները սկսան
թշնամութեան գործքեր ընել մէկմէկու դէմ . անգղիա-
ցիք պատերազմի յայտարարութիւն չորած՝ երկու գաղղ-
ղիական նաւ բռնեցին . Պոնափաութ վրէժ առնելու հա-
մար անոնցմէ , հրատարակեց , թէ Վաղղիա գտնըող
բոլոր անգղիացիները 18 տարու էն մինչև 60 տարեկանը
պատերազմի գերի սեպւին , ու իբրեւ պատանդ (րէհին) .
մնան ան գաղղիացիներուն տեղը՝ որ բռնըւած են ընդդէմ
հրաւանց : Այն ատենը գաղղիացիք Հանուրի ալ տի-

կըհաստատեն թէ Առաջ կայսրը իր դուստրը
Պօրտօի գըսին պիտի տայ , որն որ Վաղղիացոյ
նախկին թաղաւորին գերդաստանէն է . կըսէ թէ
աս երկու տէրութիւնը այժմ մէկմէկու հետ աղէկ
չըլլանուն պատճառովը եղաւ աս բանը :

Միացեալ Վահանգաց գեապան Վաս գորապե-
տը , գրեթէ ամմէն օր երկար տեսութիւն կընէ թէ
Լուի-Ֆիլիպի թաղաւորին , և թէ Մ . Կիզօն
հետ :

ԱՆԳՂԻՒ

Այժմ անգղիացիք զբաղած են նաւերը նայվելու
վէճին վրայով : Երեւեան Հեղկաստանէն եկած ա-
ղետալի լուրերը ցաւալի ազդուութիւն մը ըրին լոն-
րայու ժողովուրդը : Եւ լուրերը կըծանուցանեն նաւ
թէ անգղիացի զօրքերը Մեղլիստանի մէջ կըկե-
նան ապստամբներու գլխաւորին հետ մէկ տեղ :

ԶՄԻՌՆԵԼՒ

20 Մարտ :

Ամուս 18 ին՝ չորեքշաբթի օր , քաղաքիս հայ-
ազգի ուսումնական և ուսումնասէր պարսնները ու
տիկիները ու քանի մը քահանայ հրաւիրված էին
Սարսէան դպրոցը . ուր տեղ աշակերտութիւն-
րուն զանազան ուսմանց հարցաքննութեան հանդէսը
կատարվեցաւ : Վերկայ գտնվող յարգիները խիստ
զոհ եղան օրիորդներուն բարեկրթութեանը , ու
անոնց համեստ ու քաղաքավար վարմունքին վրայ .
որոնք թէպէտեւ հարկը յիսուն հոգիի չափ էին ,
այսու ամենայնիւ խիստ բարեկարգութեամբ , լու-
թեամբ , ու պարկեշտութեամբ դաս դաս բաղմած
էին նստարաններու վրայ վայելուչ կերպով մը . ու
հրաւիրված անձինքներէն մէկը գալուն պէս իսկոյն
ամմնքը մէկ տեղ կըկանգնէին ի նշան պատուոյ
և շնորհակալութեան : Երկու գրասեղան մէկ մէկու
դէմ դրված էր . որոնց մէկուն վրայ կըտեսնուէր
օրիորդներուն գեղեցկագրութիւնները ու շարադրու-
թիւնները իրենց ստորագրութեամբը . մէկալին վը-

րեցին . ու անգղիացի և հանձնարար զօրքերէն բաղկաց-
եալ բանակը բոլորովին անձնատուր եղաւ գաղղիացոյ :

Մեղլիական կառավարութիւնը բնաւ չէր գաղաբի
Պուրպոնի տանը օգնելու , որպէս զի վերստին ձեռք բերէ
իր կորսնցուցած իշխանութիւնը : Եւ որովհետեւ Փիշ-
կիւ մասնիչը արդէն անգղիացոց հետ միաբանած էր ,
հասկըցոց անոնց թէ Մ . Կոս գորավարը միայն յաջողակ
է իրենց գիտաւորութիւնը ստաջ տանելու , գըլիս ըլ-
լալով Պոնափաութի հակառակորդներուն : Հետոյ աս եր-
կու զորապետները՝ Փիշկիւ և Մոս , երգումը հաստա-
տեցին մէջքնին որ ապստամբութիւն մը հանեն Պոնա-
փաութի դէմ ու սպաննեն զանի :

Եւ միջոցիս դաւաճանութիւնը յայտնեցաւ , ու մաս-
նակից եղողներուն շատը բռնըւելով՝ բանաւ դըրեցան .
որոնց մէջն էին երկու եղբայրը Լըման և Ժիւլ ֆօլին-
եաք : Փետրուար 15 ին բանաւ գըրին նաւ Մոս գորա-
պետը որ յետոյ աքսորվեցաւ . ու 17 ին՝ Փարիզու զօրքե-
րուն գրված թղթին մէջ աս ալ կըկարդացէր : « Հիս-
սուն շարագործ անձինք աս մայրաքաղաքը մտած են .
Ժօրժ Վատուտալ և Փիշկիւ զօրավարը անոնց գըլիս

րայ անոնց զանազան ձեւագործ աշխատութիւնները
դըրված էին :

Հասարակ ընթերցմունքէն ետքը , քերականու-
թեան աշակերտութիւնները հարցաքննվեցան քանի
մը ուսումնական անձինքներէն . որոնք խիստ շնոր-
հակալ եղան անոնց յաւաքաղիմութեանը վրայ՝
այսքան քիչ ատենի մէջ :

Վերոյիշեալ դպրոցին վերատեսուչը՝ Վուկաս
Վ . Պալքազարեան , հարցաքննութեան հանդէսին
սկիզբը՝ հետեւեալ ուսումնասիրական յորդորը կար-
դաց . որով կըհաստատուէ անհրաժեշտ իրաւունքնե-
րով , թէ ուսմունքը ու գիտութիւնը միօրինակ հար-
կաւոր ու անհրաժեշտ պարտք է օրիորդներուն ինչ-
պէս որ մանչ տղոց :

Յարգի պարոնայք ու ագնիւ արկիւններ :

Յայտնի է ամմէնուն թէ մարդը ծնած է ընկե-
րութեան մէջ ապրելու համար , աս ընկերակա-
նութիւնը մարդուս գլխաւոր յատկութիւններէն
մէկն է : Բայց լաւ գիտե՞ք որ առանց բարեկրթ-
ութեան ու բարոյական ուսմունքի՝ մարդավայել
ընկերութիւն չի կրնար ըլլալ . աս պատճառի հա-
մար է որ բոլոր լուսաւորեալ ազգերը՝ ամմէն
քաղաք , հարկաւոր եղած դպրատունները հաստա-
տած են թէ տղոց և թէ աղջկանց համար . ուր
տեղ արժանաւոր ու անհրաժեշտ եղած ուսմունք-
ները սորվելով , իրենց հայրենեացը զանազան օ-
գուանէր կրնան ընել ժամանակին , ու ընկերու-
թեան մէջն ալ ազնուական կերպիւ վարվելով ի-
րենց ծնողացը պատիւ ու պարծանք կըլլան :

Քաղաքիս հայոց հասարակութիւնը իրենց զա-
ւանքները աս բարեքնէրէն զուրկ չի թող տալու հա-
մար , շատոնց է որ երեւել ու բարեկարգ դպրա-
տուն մը հաստատուցին տղոց համար , ու յատուկ
ուսումնարան մըն ալ աղջկանց համար շինեցաւ .
ուր տեղ այսօր հրաւիրեալ էք աշակերտութիւն-
րուն ուսմանց քննութեանը ներկայ գտնվելու :

Մերկրայ եմ թէ , ուրախ սիրտով պիտի տես-
նաք , որ ձեր համեստութիւնը աղջիկները քիչ ատենին
մէջը բաւական յաւաքաղիմութիւն ըրած են թէ

եղեր են : Մտնք բերել տըողը անանկ՝ մէկ մըն է , որ
գեւ. պատիւ ունի մեր մէջ , (այսինքն Մոս գորապետը) .
ու միտքերին առաջին հիպատոսը մեղսուեւ , ու բոլոր
Վաղղիա քաղաքական պատերազմի սոսկալի վտանգնե-
րուն մէջը ձգել . . . :

Մէկ ուրիշ որոգայթ մըն ալ նմանապէս անգղիացոց
զրգամբը , Հոնոս գետին կողմերը կըպատրաստէր .
բազմաթիւ ժողովուրդ՝ որոնց գլխաւորը Տրաք կըլու-
ւէր , ընկերութիւն մը հաստատուէ էին մէջքնին Պոնա-
փաութի դէմ . բայց ասոր ալ առջին ատին : Հետոյ ի-
մացեցաւ որ Միկիլէնի գուբըր՝ որ Միկիլէնի քաղաքը
կը բնակէր , աքսորվածներուն մեծ մասը հոն ժողընելով
միտք ունի Վաղղիա մանաւոր արեւելեան կողմէն . և թէ
Պէոիի գուբան ալ անոր հետ միաբանէր է : Պոնափաութ
բոլոր պաշտօնատարներուն հետ խորհակէն ետեւ աս բա-
նիս վրայով , հրաման ըրաւ պառնաղի պաշտօնատա-
րին , 10 մարտի 1804 , որ բռնել տայ Միկիլէնի գուբըր :

Շուտ մը ձեռք ձգեցին յիշեալ գուբըր , ու նոյն ամսու
20 ին իրիկան դէմ Փարիզ ըկրելով՝ սկսան անոր դա-
տաշտանը զինուորական առեանի մէջ , ու աս յանցանք-

գրելու ու կարգադրու կողմանէ, և թէ կերպ կերպ
կարեւոր և զանազան ուրիշ ձեւադրո՞ւնքու կող-
մանէ. մանաւանդ քերականութեան սուսջին գա-
տուն օրիորդները անշուշտ ձեռ գովութեանը ու ծա-
փահարութեանը արժանի ըլլան պիտի, որովհետեւ
արդէն իրենց վարժապետին ու վերատեսուչին գո-
հունակութիւնը ըստացեր են:

Ուսումնասէր պարոնայք և տիկիններ:

Աւելորդ կը համարիմ հաստատել ձեզի, թէ
ուսմունքը՝ այսինքն գրել ու կարգալ սորվելը, մի-
օրինակ անհրաժեշտ պարտք է աղջկանց ինչպէս որ
տղոց. որովհետեւ աս ճշմարտութեան վրայ արդէն
համոզուած էք զուր որ ներկայ կը գտնուիք, նմանա-
պէս հայոց աղջիկն մէկ մասը. բայց զժբարդաբար
կան շատերը, որոնք տակաւին յամուսնութեամբ կը
պնդեն, թէ աղջիկներուն ուսմունք հարկաւոր չէ:
Ուստի անանկներուն հարցունել պէտք է, թէ
ի՞նչ իրաւունքով կ'ուզեն զրկել իրենց աղջիկները
գրականութեան բարիքներէն. որովհետեւ թէ աստ
ուսմանը և թէ մարդկային օրէնքով՝ երկի մարդը
կնիկ մարդուն հաւասար ու ընկեր կը ճանաչենք.
քնութիւնը իր շնորհքը ու ձիրքը երկուքին ալ
հաւասարապէս բաժնի է. ուստի ինչո՞ւ համար
մենք տարբերութիւն պիտի ընենք անոնց մէջ: Ի՞նչ
ձերին մէկը՝ մէկաւն է թէ մեծ զանազանութեամբ
տեւի իմ պակաս գիտութիւն ու բարեկրթութիւն
ունենայ, ի՞նչ միտքանութիւն ու սէր կրնայ ըլ-
լալ մէջերէն. ձեր մանչ զաւակները՝ որոնց հար-
կաւոր ուսմունքները կը սորվեցնենք, և ի՞նչպէս
կրնան անուսում ու անկրթ օրիորդներու հետ ա-
մուսնանալ ու սիրով ապրիլ. ձեր նորուստ ման-
կունքներուն միտքը լաւ տպաւորած է ան առակը
թէ լաւ է խնամունի հետ քար կրել, քան թէ
տղէտի հետ ուտել ու խմել: Աս բաժնեւէս զիւ-
րաւ կը հաստատուի թէ, խոհեմ ծնողքները, իրենց
աղջկանց ըստ ամենայն մասին երջանկութեանը
համար, կը պարտաւորին սորվեցնել տալ անոնց
ըստ կարի բաւական գիտութիւն. որով կարող
ըլլան ժամանակին իրենք ընկեր իրենց լծակիցնե-
րուն տառապանաց ու նեղութեան տոններ միտթա-

րել զանոնք ուսումնական խօսքերով, հաստատուն
պահել ամուսնական սէրը, ու միանգամայն տրե-
տեսական կառավարութիւնը արժանապէս հոգալու
բաւականութիւն ունենան:

Ասկէ՞ի դատ՝ Լաւրդայի լուսաւորեալ աղջի-
րուն օրինակին հետեւելով, կը պարտաւորինք մենք
ալ մասնակից ընել գիտութեանց բարիքներուն
մեր օրիորդները. որոնք ժամանակով մայր ըլլալով
և ուսմունքի ու բարեկրթութեան յարգը լաւ ճա-
նաչելով, իրենց զաւակներուն բարոյական կրթու-
թեամբ հոգով չափ պիտի աշխատին, ու իրենց
ուսումնասիրական ջանքը անշուշտ յաջողութեամբ
պիտի պսակել. որովհետեւ անհրաժեշտ ճշմարտու-
թիւն է, թէ հայրերէն տեւի՝ մայրերը մեծ աղ-
ղուութիւն ունին իրենց զաւակներուն վրայ. որոնք
քնականաբար իրենց մայրը տեւի կը սիրեն քան
ղերենց հայրը. աս պատճառաւ մայրերն խօսքին ու
յորդորանացը ալ տեւի զիւրութեամբ կը հակին:
Ասկէ կը հետեւի թէ, աղջի մը շուտով լուսաւորու-
թեանը ու բարեկրթութեանը շատ կը նպաստէ կը
նիկներուն ուսումնական ըլլալը. անոր համար մեզի
ալ պարտք է, մեր աղջիկն փութով յառաջադի-
մութեանը համար հոգով չափ աշխատիլ ու խը-
նամբ տանել աղքատիւաբար օրիորդներուն ուս-
մանը ու բարեկրթութեանը վրայ, որոնք յի-
րաւի կենդանի զարգ ու հոգի կը համարին աղետա-
կան ընկերութեան մը:

Ղեկավար պարոնայք և տիկիններ:

Այսքան բարիքները, որոնք օրիորդներուն բա-
րոյական կրթութիւնէն և ուսումնականութիւնէն
մեր աղջիկ պիտի ստանայ, որուն շնորհաբար կը
պարտաւորինք արդեօք. որուն շնաշխարհիկ աղ-
ղաւորութեանը պտուղն է. որ կողմանէ կուգայ մեզի
աս մարդասիրական պարգևը. ահա ներկայ գտնը-
վող հարիւր յիսուն անմեղ ու ծաղկահասակ օ-
րիորդները, որոնց սիրտը՝ իրենց բարեբաղին հայ-
րախնամ երախտիւրով լեցուն է, անմուռն ճայնիւ
կաղաղակին. կեցցէ՛ ամենայն երջանկութեամբ մեր
բարեգութ հայրը Վահագնայ Սարգսեան մեծապա-
տիւ հակօր աղան. որուն առատաձեռն ծախքովը

շնչեցաւ ու կը կառավարվի մեր վարժարանը: Ուս-
տի անոնց արժանաւոր աղօթքին հետ, մեր սրտին
անկեղծ բարեմաղթութիւններն ալ մատուցանելով
վերին Կախանաւութեանը, վերջ կընեմ ու-
սումնասիրական յորդոր, աղաչելով որ ներողա-
միտ ըլլաք իմ տկար աղքատիւական ջանքիս Ու-
սումնասիրանիս կառավարութեանը համար, որուն
վերատեսուչութիւնը բարեխնամ հիմնադրէն յանձ-
նրված է իմ նուաստութեանս:

Կոստանդնուպոլսոյ հինգ գաշակից տէրութեանց
գեսպանները՝ Վաղդիոյ, Լատրիոյ, Լնդիոյ,
Ռուսաց ու Բրուսիայի, գիր մը գրեցին Աթէնք
յունաց կառավարութեանը. որով կը ինքզինքն ան-
կէց որ ետ ձեռք վերջին անգամի զինուորական կար-
գադրութիւնները որ ըրած է, պատճառելով թէ
զինքը պիտի պաշտպանէ, որովհետեւ Տաճկաստա-
նի մէջ պատերազմի պատրաստութիւններ կայ, ևն:

Յիշեալ գեսպանները՝ արդէն հաճելի պատաս-
խաններ առած էին արքունական Վրոնէն, անոր
համար իսկոյն աս թուղթը գրեցին:

Յունաց կառավարութիւնն ալ շատ հաճութիւն
ցըցունելով աս բարեկամութեանը, ամուս 7 ին
գոված իր ծանուցական զերովը իմացուց հինգ տէ-
րութեանց գեսպաններուն, թէ ինչպէս որ կու-
ղէին իրենք՝ արդէն հրաման եղած է որ սոսմա-
գլուխները խրկուած զօրքերը ետ դառնան, ու սո-
վորականէն հիւսիս մարզ չի մնայ:

Ուստի կը յուսանք որ անհիմն զրոյցները կը դա-
դարին, ու Ս. Մարտիրոսաթոյի ջանքն ալ չի
խափանել խաղաղութեանը գաղտնի հարքնե-
րէն. որոնք թէպէտ սակաւութիւն են, բայց միշտ
կը ջանան որ աս երկու տէրութեանց մէջ որով ցա-
նեն:

Յունաստանի ժողովուրդը մեծ ուրախութեան
մէջ է աս բանիս վրայ, որովհետեւ աս հասարակ
կուղին որ խաղաղութիւն ըլլայ. ու երկուքը՝ որ
ունէին պատերազմական պատրաստութիւններու
վրայով, բոլորովին փարատեցաւ հիմակ. ու անխո-
հեմ անձինք պատերազմի զրոյց ընելէն դադրեցան:

ները կը ընէին անոր վրայ. և, “Աթէ գէնք տուր է հա-
տարակապեւութեան գէմ”, ք, անգլիական կառավա-
րութեան ամսական առած է և գեա կառնէ. գ, “Լնդ-
դայի տէրութեան հնարած որոգայթներուն” հասարա-
կապեւութեան ներքին և արտաքին ապահովութիւնը
վրդովելու համար, ինք ալ մասնակից եղած է”: Վատաս-
տանին մէջ ըսաւ զուրքը՝ “Թէ երբեք տեսած չէ փիշիւր
զօրավարը. թէպէտ անիկա ուղիւ է որ անմեղ իրեն
հետ. . . և թէ մինակ Լնդդայի տըրած ամսականովը
(150 լիւրէ սթէռլին ամիսը) իր ապրուստը կը հոգայ”:
Հետոյ իր դատաստանին մէջը եղած հարցափորձին ու
տըրած պատասխաններուն տակը ասանկ գրեց: “Լը-
ինդրեմ որ անգամ մը առաջին հիւպատոսին” (այսինքն
Պոնափաթի) ներկայացնէք՝ զիս: Իմ անունս, աս-
տիճանս, բարի գիտաւորութիւնս, և զժբարդ վիճակս
շատ յոյս կուտան ինծի որ նա իմ խնդիրս պիտի կատա-
րէ”: Երբորդ անգամի քննութեան մէջ՝ ասանկ պա-
տասխան տրվաւ. “Աս պատրաստ էի պատերազմելու, ու
պաշտօն մըն ալ պիտի ընդունէի այն պատերազմին մէջ՝ որ
գեա Լնդդայի կընէ Վաղդիայի գէմ”: Երբ որ իրեն ը-

սին՝ թէ ի՞նչ որ վրձնուի աս դատաստանին մէջ չի կրնար
ուրիշ տեղ ըողքելու, պատասխան տրվաւ. “Աթէ գի-
տեմ ինչ վտանգի մէջ գտնուիք. բայց միայն կը խափա-
գիմ որ առաջին հիւպատոսին հետ տեսութիւն մը ընեմ”:
Հետեւալ օրը՝ առաւան գէմ հրացաններու ձայն լսու-
ելով Վահագնի փոս ըսած տեղը, իմացեցաւ որ զուրքը
սպաննուր են:

Ոմանք այնպէս կարծեցին որ աս զուրքը մեռցունե-
լը՝ ոչ միայն յանցանք էր, այլ նաև սխալմունք մը. բայց
Պոնափաթ ասանկ գրած էր իր կտակին մէջ. “Աս բըռ-
նել տըրի Լնդիէնի զուրքը, ու հրամայեցի որ անիկա
դատուի. ինչու որ հարկաւոր էր աս բանը՝ երկրին ապահո-
վութեանը ու գաղղիացի ժողովրդեան օգտին և պատ-
ւոյն համար. . .”: Պոնափաթ կըսէ նաև իր յիշա-
տակարանին մէջ. “Լնդիէնի զուրքը սպանեցաւ վասն
զի անիկա գլխաւորներէն մէկն էր Վարժի հետ համախոհ
չարագործներուն. . .”:

(պիտի շարունակէ:)

Կըսելի թէ Ս. Լատրիս Վաղդիայի Եփեսոս
որ քանի մը ատենէ ի վեր աս կողմին է, եկող
շաբթու պիտի մեկնի ասկէց իր երկու մեծ նաւ-
ով՝ որ Լնդիէնի գլու ու Սանդի - փէրի կը կաշին:

— Վաղդիոյ նոր հիւպատոսը Ս. Վեթեղ Տըսէ-
կիւր, կըստ ասի առաջիկայ գաղղիական շողեհա-
ւով՝ որ գուցէ վաղը կը հասնի հոս:

Կերելի թէ քաղաքիս մէջը եղեւնադործ չարա-
միտ մարդիկներ պակաս չեն, որոնք աս շաբաթ ու
անցած շաբաթ քանի մը տեղ կրակ ձգել ուղե-
ցին. բայց բարեբաղաբար ժամանակին իմացե-
ցաւ: Վաղաքիս կառավարիչ Ս. Վսեմութիւն
Վալի հիւսն մարդասիրաբար խնամք կը տանի
միշտ, ու հարկաւոր եղած զգուշութիւնները դործ-
քի կը դնէ. ուստի կը յուսանք թէ քիչ ատենին
մէջը աս չարագործներուն ինչ մարդիկ ըլլալը կը
մայվի:

Կոստանդնուպոլսոյ Մեծապատիւ հայկազուն Սարաֆ Լմիրաները, Վեհափառ և Մեծազօր Տէրութեանը յատուկ խնամքովը և օգնականութեամբը երկու ընկերութիւն (քօմբանիա) հաստատեցին. մէկը Լնատուրի և միւսը Բուսնիկի կողմանցը յատկացեալ. այսու դիտաւորութեամբ որ Լնատուրի գանձին եկամուտներուն ժամանակին զիւրութեամբ գանձը հասնելու, և մանաւանդ օր ըստ օրէ վաճառականութիւնը ծաղկեցնելու միջոցով ըլլան. ուստի Բարձրագոյն Գուռը ներկայացած օրերնին, շատ խնամքի և պատուոյ արժանացան. և Վաջափառ ու Բարեգութ Տէրութիւնը՝ երեքուստան Մեծապատիւ Լմիրայից՝ ոսկեղէն թուրայով զարդարուած ֆէս գլուխնին հալնելու արտօնութիւն շնորհեց. և ընկերութեանց (քօմբանեաներուն) գլխաւորութիւնը՝ նաեւ ակնազարդ փառաւոր նշան մը՝ Լըկանեան Մեծապատիւ հարութիւն Լմիրայի շնորհեց: Ուստի Մեծազօր և Գորովազութ Տէրութեանը՝ հայկազուն Լմիրաներուն վրայ ունեցած բազմապատիկ խնամքներուն և երախտեացը շնորհակալութեան մասին՝ անվճարելի պարտականութիւն ունենալնին յայտնի է ամենեցուն:

Լնատուրի կողմին յատկացեալ քօմբանիային ընկեր գտնուած Մեծապատիւ Լմիրայք:

Երկանեան հարութիւն Լմիրայ:
Բիշմիշեան Միքայէլ Լմիրայ:
Քիւրքճի խանեան Պետրոս Լմիրայ:
Շէղայիրեան Մկրտիչ Լմիրայ:
Միսաքեան Միսաք Լմիրայ:
Գասպարեան Պաղտատար Լմիրայ:
Լճանեան Պօղոս Լմիրայ:

Բուսնիկի կողմին յատկացեալ քօմբանիային ընկեր գտնուած Մեծապատիւ Լմիրայք:

Մահտեսի Սիմէօնեան Շանիկ Լմիրայ:
Լստուածատուրեան Լարաշամ Լմիրայ:
Սաղմեան Մաքսուտ Լմիրայ:
Թընկերեան Յովհաննէս Լմիրայ:
Կեկեկեան Մահտեսի հարութիւն Լմիրայ:
Դաւիթեան Յովսէփ Լմիրայ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐՆԵՐ
ՏԱՆԿԱՍՏԱՆ

Օգոստոսի, 20 Մարտ:

Քաղաքիս առևտրական վիճակին գրեթէ ամենին փոփոխութիւն մը չեղաւ մեր վերջի թիւով տրուած ժանթութիւններէն ՚ի վեր. սպարանաց գիւնէրը հասարակօրէն թուլ էն: Կամանակս Լարայ պայի զանազան կողմերէն ընդունած առևտրական լուրերը անյաջող են. աս պատճառաւ նշանակելու արժանի բան մը չունինք այս անգամ: Եւստ ամենայնիւ հասարակօրէն կը յուսացվի, թէ քիչ ատենին մէջը առևտուրը պիտի բացվի. որովհետեւ աս ամիսէն ետքը Լարայի զանազան գործատուները կըսկընին շարունակ բանիլ:

ՓՈՒՈՒՆԵԿԱՆՈՒԹԻՒՆԵՐ
ՊՕԼԻՍ
Կոստանդնուպոլսոյ, 10 Մարտ:

Լնատու	116-115 1/2
Մարտիկա	182-181
Վիեննա	477 1/2-476
Բարեսա	476
Լիւօրնո	156 1/2

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Սուրբ Մեսրոպեան դպրոցին տպարանը շարունակ կը բանի, ուր անդ հիմըկուհիմայ վարժարաններուն հարկաւոր եղած պրընտարան ու հեգերէն սաղմոս 150 կը տպվի: Միւր կը փափագի մասնաւոր բան մը ու գիրք մը տպել տալ կը յուսանք թէ ըստ ամենայն մասին շնորհակալ կը ըլլայ թէ զնոյն աժանութեանը և թէ տիպերուն գեղեցիկութեանը կողմանէ:

Յիշեալ տպարանը ունինաւ հայազգի քաջ կազմարար մը, պարոն Կիկոզոս Գ. Մարգարեան անունով, որուն խանութը հին Պէդէստէն է, որ աժան գինով ու շատ գեղեցիկ կը կազմէ գիրքերը:

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ
ՀԱՄԼԵՈՍ
ԲՆԵԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Սենայու Սիւրիթեան ուստէն Վ. Շ. Մատթէոս Սաղմեիկեանց գիտական վարդապետին աշխատասիրութիւնն է. որն որ աս տարի յիշեալ վանքը տպուեցաւ ծախիւք աղնուական և աղաւթաւ աղայ հովհաննէսի Լնատուրեանց:

Եւ օգտակար գրքին մէջը՝ հեղինակը համառօտ ու աշխարհարար լեզուով՝ կը խօսի Ֆիզիկական նիւթերուն ու անոնց յատկութեանց վրայ, ու զիւրին ճշով կը բացատրէ զանոնք. նաեւ աս գիտութեանը վերաբերեալ գործիքներուն և ուրիշ հարկաւոր եղած բաներուն ձևերն ալ գրքին վերջը, տասնիւթե տասնապի մէջ պարունակած են:

Լեւորդ կը համարինք հաստատել, աս գրքին խիստ օգտակար ու հարկաւոր ըլլալը մեր աղջին ուսումնասիրներուն, որոնք կը յուսանք թէ երախտագէտ մօռք ու փափագանօք պիտի կարգան. ուսկից անշուշտ բաւական ֆիզիկական ծանօթութիւններ ստանալով, թէ իրենց ուսումնական ջանքը, թէ հեղինակին աշխատասիրութիւնը և թէ աղնուական ստատուին հայրենասիրութիւնը, արդասուարութեամբ պիտի պատկըն:

ՏԻՆՈՒՆԵԿԱՆ ՊԵՏԱՌՈՒԹԻՒՆ
ԲՈՍՈՒՆՏԵՅ

Եւս պատուական գիրքը գաղափարն բնագրէն թարգմանելով՝ Սիւրիթեան Սիւրիթեան ուստէն Շ. Մատթէոս Վարդապետն և Շ. Յովսէփ Խաթըրճեան գիտական վարդապետները, անցած տարի տպեր

նենոյն վանքը՝ ծախիւք Սուրաթեանց աղաւթաւ հովհաննէս աղային: Թարգմանութիւնը շատ ընտիր է, ու գլխովին ման մեր քաջ մատենագիրներուն ճշոյն որոնք հինգերորդ դարուն ծաղկեցան:

Ուստի, խիստ օգտակար գիրք մը ըլլալով ասիկա, կը յուսանք որ փափագանօք պիտի ընթերցեն բոլոր հայազգի ուսումնականները, շնորհակալ ըլլալով թէ այն աղնուականին աղաւթաւութեանը որ տպել տրեւ է զանի, և թէ վերջիշեալ յարգոյ թարգմանիչներուն գոհելի աշխատասիրութեանը:

Կոստանդնուպոլսոյ Ուսումնական ընկերութեան արդեամբը՝ Բարոյական պատմութիւններ, ՚ի պէտք մանկանց, այլ և այլ գրքերէ թարգմանած ու բարոյական խրատներէ կ'ըլլեցուցած. գին 6 1/2 դուռուռ: Փոքր քաղաքներուն մեծ սէր մարդիքը. կատակերգութիւն չորս արարուածով. գին 4 դուռուռ: Պետրոսի Մեթափազիտի սրբազան գործողութիւններ. հատընտիր թարգմանված խոսքական լեզուէ. գին 5 1/2 դուռուռ: Յիշեալ իրեք գիրքերն ալ աշխարհաբառ լեզուով են. մէկ մէկ հատոր, 8 ծալք, թղթակալով:

Կը գտնուի. Կոստանդնուպոլսոյ Բէշտուլճեան յարգի Վեդրդ աղային գրատունը, որ է ասմա ալթըն Շէպէլ աքտար խանը:

Իզմիր՝ Երշաղոս Երաթեանին գրատունը:

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ Եւ Վ. Օրագիրը

Շարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 դուռուռ է, կանխիկ. ով որ ուղէ կրնայ ստորագրվիլ:

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը:
Պօլսո՝ Երշաղ խանը Սիմէոնեանց Սիւրիթ աղային գրատունը:

Պուրսո՝ Վապաքճեան Սատթէոս Վրիգօր արդոյից մաղաղան:

Եւքսանդրիա՝ Երաթեանեան Կարապետ աղային մաղաղան:

Գասիթէ՝ Լըկազարեանց մահտեսի Լեքսոս աղային գրատունը:

Հոպպէ՝ հարութիւնեան Սուրաթ աղային գրատունը:
Թրեսո՝ Երեւան Վրիգօր աղային գրատունը:

Լըլորու՝ Կաղաղեանց հարութիւն աղային մաղաղան:
Եւն՝ Բարեկեանց հարութիւն աղային մաղաղան:

Տիարպէթը՝ Պարոն Գամիստոսին մաղաղան:
Եւա՝ Պըլքըլեան աղայ եղբարց մաղաղան:

Պաղտատ՝ Լնդդից ատաղին թարգման աղայ Խաչիկին տունը:

Գարեթ՝ Էրմաղանեան Վարդանեանց աղայ Գալուստին փառատունը:

Թէհրան՝ Եւաթեանց Թադէոս Խանին բնակարանը:

Պամպա՝ յարգի պարոնաց Եղանուր որդւոց և ընկերաց փառատունը:

Սինկափոր ու Պաղալիա՝ յարգի պարոնաց Սեթ Եղարց գրատունը:

Ի ՏՊԵՐԵՆԻ ՍՏԵՓԵՆՈՍԻ ՊԵՊՕՆԵՆ